

USKLAĐIVANJE ZAKONODAVNOG OKVIRA BOSNE I HERCEGOVINE S PRAVNOM STEČEVINOM EUROPSKE UNIJE I SLOBODA POSLOVNOG NASTANA

Pregledni naučni rad
UDK: 347.72.032(061.1EU:497.6)

DOI: 10.51558/2712-1178.2023.9.1.181

Dr. sc. Sanja Gongeta, docent
Veleučilište "Lavoslav Ružička" u Vukovaru
sanja.gongeta@vevu.hr
Vedran Gongeta, mag. admin. publ. predavač
Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske
vgongeta@gmail.com

SAŽETAK

Sloboda poslovnog nastana jedna je od temeljnih sloboda zajamčenih Ugovorom o funkcioniranju Europske unije. Osigurava slobodno kretanje poslovnih subjekata i stručnjaka unutar jedinstvenog tržišta Europske unije. Recentnim izmjenama europskog zakonodavnog okvira kojim se osigurava provedba ove temeljne slobode u Europskoj uniji, adekvatno se odgovorilo izazovima koje su pred europskog zakonodavca postavili digitalna revolucija i covid pandemija. Cilj rada je utvrditi koliko zakonodavac u Bosni i Hercegovini prati europske trendove modernizacije pravnog okvira trgovačkih (privrednih) društava s posebnim naglaskom na elemente ostvarivanja slobode poslovnog nastana.

Ključne riječi: sloboda poslovnog nastana; pravna stečevina; Europska unija; Bosna i Hercegovina

1. UVOD

Pravo poslovnog nastana temeljno je pravo koje stručnjaci i gospodarskim subjektima osigurava poslovni nastan u zemlji različitoj od njihove te omogućuje trajno i stabilno obavljanje gospodarskih aktivnosti pod jednakim uvjetima koje imaju građani te zemlje. To je jedno od ključnih načela Europske unije i sadržano je u članku 49. Ugovora o funkcioniranju Europske unije

(dalje i: UFEU)¹.

Sloboda poslovnog nastana uključuje pravo osnivanja i upravljanja poduzećima, posjedovanja imovine i trajnog i stabilnog pružanja usluga u drugoj zemlji. Omogućuje pojedincima i tvrtkama iskoristiti poslovne prilike u različitim zemljama i proširiti svoje poslovanje preko granica.

Načelo slobode poslovnog nastana usko je povezano s preostalim europskim temeljnim slobodama, odnosno načelima slobodnog kretanja roba, slobode pružanja usluga, slobode kretanja kapitala i slobode kretanja osoba unutar Europske unije. Zajedno, ova načela stvaraju jedinstveno tržište na kojem pojedinci i tvrtke mogu poslovati bez prepreka ili diskriminacije.

Općenito, sloboda poslovnog nastana ključno je načelo koje podupire gospodarski rast i razvoj, potiče konkurenciju i inovacije te stvara prilike za napredovanje pojedinaca i poduzeća u globaliziranom svijetu.

Upravo iz tog razloga je iznimno važno adekvatno regulirati mogućnost osnivanja poslovnog subjekta kako bi se osnažili domaći poduzetnici, omogućilo njihovo prekogranično djelovanje, ali i privuklo inozemne ulagače te na taj način utjecalo na rast bruto domaćeg proizvoda.

Bosna i Hercegovina na svom putu pristupanja Europskoj uniji uspješno svladava brojne izazove u ujednačavanju svog zakonodavnog okvira s pravnom stečevinom Europske unije, što je dodatno potvrđeno stjecanjem statusa zemlje kandidatkinje u prosincu 2022. godine. Ujednačenost bosanskohercegovačkog zakonodavnog okvira u kontekstu pravnog uređenja slobode poslovnog nastana jedan je od tih izazova za zakonodavca te je predmet ovoga rada. Naime, sva trgovačka društva iz Bosne i Hercegovine koja posluju s poslovnim subjektima zemalja članica Europske unije podliježu europskim propisima i standardima, uključujući i one koji se odnose na slobodu poslovnog nastana.

Nakon uvodnog dijela rada, slijede definiranje i opći komparativni prikaz teorija poslovnog nastana, te se potom analiziraju odredbe o pravu osnivanja trgovačkih društava u različitim državama člani-

---

1 Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena verzija iz 2016.), SL C 202, 7. 6. 2016.

cama Europske unije. Razmatra se judikatura Europskog Suda kao i učinci presuda koje su prema nekim autorima² utjecale na ukidanje teorije stvarnog sjedišta u međunarodnom privatnom pravu država članica Europske Unije. Slijedom navedenoga analizom zakonodavnog okvira slobode poslovnog nastana u Bosni i Hercegovini ističu se pravne i ekonomske pretpostavke za konkurentnost prava društava unutar Europske Unije.

2. SLOBODA POSLOVNOG NASTANA

Kako je uvodno navedeno, sloboda poslovnog nastana temeljno je pravo unutar Europske unije koje pojedincima i tvrtkama omogućuje osnivanje i poslovanje u bilo kojoj državi članici.

Sloboda poslovnog nastana usko je vezana međutim, ne smije ju se zamijeniti sa slobodom pružanja usluga, kao još jednog od temeljnih načela Europske unije, sadržanog u članku 56. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Sloboda pružanja usluga također omogućuje pojedincima i tvrtkama pružanje usluga u bilo kojoj europskoj državi članici, ali uz određena ograničenja i uvjete.

Drugim riječima, to znači da pružatelji usluga mogu nuditi svoje usluge u drugim europskim zemljama bez potrebe za uspostavljanjem fizičke prisutnosti u tim zemljama, poput podružnice ili predstavništva. Sloboda pružanja usluga odnosi se na širok raspon aktivnosti, uključujući profesionalne usluge, turizam, prijevoz i e-trgovinu.

S ciljem osiguravanja realizacije slobode pružanja usluga, europski zakonodavac je uspostavio niz pravila i propisa koji se primjenjuju na pružatelje usluga koji djeluju unutar EU-a. Jedno od ključnih provedbenih zakonskih instrumenata je Direktiva o uslugama.³

Direktiva o uslugama postavlja okvir za pružanje usluga u cijeloj Europskoj uniji i uspostavlja niz mjera za pojednostavljenje administrativnih postupaka i smanjenje regulatornih prepreka za pružatelje

---

2 Babić, Davor; Petrović, Siniša (2002) *Priznanje stranih trgovačkih društava u Europskoj uniji nakon presude Suda EZ-a u predmetu Centros*. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 52, (2), 349-384.

3 Direktiva 2006/123/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu SL L 376/36, 27.12.2006.

usluga.

Preostali provedbeni pravni propisi su Direktiva o upućivanju radnika⁴ kojom se utvrđuju pravila i uvjeti za upućivanje radnika iz jedne zemlje EU-a u drugu, a kako bi se osigurala zaštita radnika i održavanje poštene konkurencije, zatim Direktiva o e-trgovini⁵ koja uspostavlja pravni okvir za e-trgovinu unutar EU-a, uključujući pravila o online ugovorima, zaštiti potrošača i odgovornosti za internet-ske posrednike te konačno Direktiva o stručnim kvalifikacijama.⁶ Ova direktiva utvrđuje pravila i postupke za priznavanje stručnih kvalifikacija diljem Europskog obrazovnog prostora, kako bi se stručnjacima osiguralo da mogu raditi u drugim državama članicama bez nepotrebnih prepreka.

Općenito gledano, sloboda pružanja usluga ključna je komponenta jedinstvenog europskog tržišta osmišljena u svrhu promicanja tržišnog natjecanja, inovacija i gospodarskog rasta unutar Europske unije kao globalnog konkurenta.

Tragom osnovnog načela jednakog postupanja⁷, člankom 56. UFEU-a zabranjuje se ograničenje slobode pružanja usluga unutar Unije u odnosu na državljane država članica s poslovnim nastanom u državi članici koja nije država osobe kojoj su usluge namijenjene.

Premda jedno od temeljnih sloboda i prava zajamčenih samim Ugovorom o funkcioniranju Europske unije, sloboda poslovnog nastana nije apsolutno pravo i podliježe ograničenjima u određenim okolnostima. Na primjer, država može ograničiti osnivanje određe-

---

4 Direktiva (EU) 2018/957 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. lipnja 2018. o izmjeni Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga SL L 173/16, 9.7.2018.

5 Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) SL L 178, 17.7.2000,

6 Direktiva 2005/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. rujna 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija SL L 255, 30.9.2005.

7 Bodiroga-Vukobrat, N., Pošćić, A. i Martinović, A. (2019). *Izazovi liberalizacije tržišta usluga - pet godina članstva u Europskoj uniji*. Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, X (1), 1-24. <https://doi.org/10.32984/gapzh.10.1.1>

nih gospodarskih subjekata iz razloga koji se odnose na provedbu javne politike, osiguravanje i održavanje javne sigurnosti ili javnog zdravlja što se pokazalo i tijekom posljednje COVID pandemije.

I na nacionalnoj i supranacionalnoj razini, „Osnovni cilj svakog zakonodavca u području prava društava je osigurati adekvatne uvjete za osnivanje i djelovanje gospodarskih subjekata u nacionalnim okvirima te na taj način potaknuti poduzetnike na djelovanje i povećati konkurentnost ne samo na europskoj, nego i na globalnoj razini.“⁸

3. KOMPARATIVNI PRIKAZ PRAVNOG OKVIRA SLOBODE POSLOVNOG NASTANA

Pravna osnova za osnivanje trgovačkog društva razlikuje se ovisno o jurisdikciji u kojoj je ono osnovano. Kako je već istaknuto, u Europskoj uniji sloboda poslovnog nastana zajamčena je člankom samim Ugovorom o funkcioniranju Europske unije te pojedinci i gospodarski subjekti imaju pravo osnovati i voditi poslovanje u bilo kojoj državi unutar jedinstvenog europskog tržišta, uz moguća ograničenja i uvjete kojima se osiguravaju javni red i zdravlje.

U većini zemalja EU osnivanje trgovačkih društava regulirano je nacionalnim pravom o trgovačkim društvima. Zakon o trgovačkim društvima svake od država članica utvrđuje proceduru i zahtjeve za osnivanje trgovačkog društva, uključujući vrste pravnih osoba koje se mogu osnovati (kao što su društva kapitala ili društva osoba, ortaštva i samostalni poduzetnici), minimalne kapitalne zahtjeve, postupak registracije trgovačkog društva, te prava i obveze društva i njegovih članova.⁹

Osim nacionalnog zakona o trgovačkim društvima, pravo Europske unije kao supranacionalno pravo također postavlja određene zahtjeve i propise kojih se moraju pridržavati gospodarski subjekti koji posluju na europskom tržištu. Među ostalim, to uključuje direktive i propise koji se odnose na računovodstvo, oporezivanje, zaštitu poda-

---

8 Gongeta, S. (2022) Reforme prava društava – „race to the top“ ili „race to the bottom“ u regulatornom natjecanju?, *Europski realiteti* 2022., Osijek

9 Barbić, J. (2008). *Pravo društava, Knjiga prva, Opći dio*. Zagreb: Organizator.

taka, tržišno natjecanje i zaštitu potrošača. Tvrtke koje posluju u više europskih zemalja moraju se pridržavati propisa svake zemlje u kojoj posluju. Kako ne postoji europsko pravo društava kao poseban pojam, nego pravo društava u Europskoj uniji to je dovelo i do svojevrsnog natjecanja zakonodavaca za uređenjem nacionalnog okvira osnivanja trgovačkih društava i privlačenjem potencijalnih inozemnih ulagača.

Regulatorno natjecanje je fenomen u kojem se različite jurisdikcije natječu jedna s drugom kako bi privukle poduzeća i ulaganja nudeći povoljnije regulatorno okruženje. U kontekstu korporativnog prava i poslovne regulative, regulatorno natjecanje može se pojaviti kada različite zemlje ili regije nude različite zakonske okvire, porezne režime i druge poticaje za privlačenje poduzetnika i osnivanje i poslovanje poduzeća unutar svoje nadležnosti.¹⁰

Regulatorno tržišno natjecanje može imati i prednosti i nedostatke. S jedne strane, to može dovesti do inovacija i učinkovitije regulative, budući da se jurisdikcije natječu u ponudi najučinkovitijeg i najatraktivnijeg regulatornog okvira što može koristiti za smanjenje troškova usklađivanja, povećanjem fleksibilnosti i stvaranjem povoljnije poslovne klime. To također može dovesti do veće konkurencije između jurisdikcija, što može koristiti potrošačima i promicati gospodarski rast.

S druge strane, regulatorna konkurencija također može dovesti do "utrke prema dnu" u kojoj se jurisdikcije natječu nudeći niže regulatorne standarde, slabiju zaštitu za radnike i okoliš te druge poticaje koji mogu potkopati društvenu i ekonomsku stabilnost. To može rezultirati utrkom u ponudi najnižih korporativnih poreza, najmanje restriktivnih zakona o radu i okoliša te slabije zaštite potrošača, investitora i radnika.¹¹

Kao rezultat toga, regulatorno tržišno natjecanje je složeno i često kontroverzno pitanje, a kreatori politika moraju uravnotežiti

---

10 Više o nastanku regulatornog natjecanja kao pravnog fenomena vidi u: Gongeta, S. (2014). Promjene regulatornog okvira njemačkog društva s ograničenom odgovornošću kao posljedica regulatorne konkurencije u području prava društava među državama članicama Europske unije. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 35 (2), 819 - 849.

11 op. cit. 8.

prednosti tržišnog natjecanja s potrebom da osiguraju da poduzeća posluju na siguran, stabilan i društveno odgovoran način.

„Većina reformi prava društava na globalnoj razini, ali i razini Europske unije te njenih država članica posljednjih dvadesetak godina najčešće se odnosila na pojednostavljivanje i ubrzavanje procedure osnivanja gospodarskih subjekata te sve češće i na tragu usklađivanja održivosti i uporabe obnovljivih izvora energije“.¹²

Osnivanje gospodarskih subjekata u zemljama EU-a može značajno varirati u smislu pravnih zahtjeva, postupaka, troškova i rokova. U nastavku se daje komparativni pregled nekih od ključnih čimbenika uključenih u osnivanje trgovačkog društva u odabranim zemljama Europske unije.

Njemačka kao jedna od vodećih država članica s jakim gospodarstvom reformirala je svoj GmbH (društvo s ograničenom odgovornošću) kao najčešći pravni oblik za poduzeća u Njemačkoj 2008. godine o čemu će više riječi biti nešto kasnije u radu. Za osnivanje klasičnog društva s ograničenom odgovornošću u Njemačkoj potreban je minimalni temeljni kapital 25.000 Eura. GmbH mora biti upisan u trgovački registar pri lokalnom sudu, zahtijeva se ovjereni osnivački akt kao i drugi dokumenti uz vremensko trajanje za osnivanje od dva do tri tjedna.

U Francuskoj se za obavljanje gospodarske djelatnosti najčešće koriste SARL (također društvo s ograničenom odgovornošću) ili SAS (pojednostavljeno dioničko društvo). Minimalni kapitalni zahtjev iznosi 1 Euro, mora biti upisan u trgovački registar i dobiti porezni broj. Trajanje upisa je najčešće od jednog do dva tjedna.

Italija za SRL (društvo s ograničenom odgovornošću) kao najčešći pravni oblik za obavljanje gospodarske djelatnosti zahtijeva minimalni temeljni kapital od 1 Eura. Društvo mora biti registrirano u gospodarskoj komori i dobiti porezni broj za što je potrebno do dva tjedna.

U Španjolskoj je S.L. (društvo s ograničenom odgovornošću) najčešći pravni oblik za gospodarske subjekte, te je potreban minimalni

---

12 Ibid; Europski zeleni plan; Sjäffjellm B. (2021) Reforming EU Company Law to Secure the Future of European Business, *European Company and Financial Law Review*, Vol. 18 (2021), issue 2,190-217. DOI: <https://doi.org/10.1515/ecfr-2021-0009>

temeljni kapital u iznosu od u 3.000 Eura. Zahtijeva se upis u trgovački registar i obvezan porezni broj za što je potrebno dva do tri tjedna.

U Hrvatskoj je uvođenjem Eura kao službene valute za osnivanje društva s ograničenom odgovornošću potrebno 2.500,00 Eura, a za jednostavno društvo s o ograničenom odgovornošću 1 Euro.

Važno je napomenuti kako su navedene općenite smjernice za osnivanje najčešće biranog pravnog oblika trgovačkih društava, a specifični zahtjevi i rokovi mogu varirati ovisno o preostalim oblicima društva, predmetu poslovanja, lokaciji odnosno sjedištu trgovačkog društva i drugim čimbenicima.

4. JUDIKATURA EUROPSKOG SUDA I POSLOVNI NASTAN

Njemačka reforma Zakona o društvu s ograničenom odgovornošću i uvođenje Mini GmbH-a (također poznat i kao “Unternehmergesellschaft” ili “UG”) imao je značajan utjecaj na europsko pravo društava, posebno u smislu olakšavanja ulaska na tržište i osnivanja malih poduzeća.

Mini GmbH uveden je u Njemačkoj 2008. godine kao pojednostavljeni oblik tradicionalnog GmbH-a, s nižim minimalnim kapitalnim zahtjevima (samo 1 euro umjesto 25.000 eura) i manje pravnih formalnosti. Poduzetnicima je to olakšalo i znatno snizilo financijske obveze prilikom pokretanja posla, posebice onima s ograničenim financijskim mogućnostima. Kao rezultat toga, Mini GmbH je postao vrlo popularan u Njemačkoj, s tisućama novih Mini GmbH-a koji se osnivaju svake godine.

Uspjeh Mini GmbH-a u Njemačkoj također je doveo do njegovog prihvaćanja u drugim europskim zemljama. Nekoliko zemalja, poput Austrije, Italije i Španjolske, uvelo je slične pravne strukture koje dopuštaju niže minimalne kapitalne zahtjeve i pojednostavljene pravne formalnosti za mala poduzeća. Ove strukture često se nazivaju “Mini-GmbH” ili “Mini-SRL” (društva s ograničenom odgovornošću).

Mini GmbH je također imao širi utjecaj na europsko pravo društava ističući potrebu za fleksibilnijim i prilagodljivijim pravnim strukturama koje zadovoljavaju potrebe malih poduzeća i novoosnovanih poduzeća. To je dovelo do šire rasprave o reformi zakona o trgovačkim društvima u Europi, pri čemu su neki stručnjaci zagovarali uvo-

đenje europskog pravnog oblika za mala poduzeća koji bi bio priznat i primjenjiv u svim državama članicama EU-a.

Sveukupno, Mini GmbH predstavlja značajan razvoj u europskom pravu društava, pružajući jednostavnu i pristupačnu pravnu strukturu za mala poduzeća i novoosnovana poduzeća. Njegov uspjeh u Njemačkoj nadahnuo je slične pravne strukture u drugim zemljama i pridonio široj raspravi o potrebi za fleksibilnijim i prilagodljivijim pravom društava u Europi.

Međutim, prije reforme samog GmbH i reformi zakona o trgovačkim društvima u preostalim državama članicama Europske unije dogodio se odljev kapitala i trgovačkih društava u Veliku Britaniju koja je reformom svog Companies Acta 2006. godine bila prvak u regulatornom natjecanju. Naime, pojednostavljenim i brzim osnivanjem Ltd.-a za svega 1 funtu britanski zakonodavac privukao je veliki broj poduzetnika iz preostalih država članica Europske unije. Različita tumačenja teorije stvarnog sjedišta i teorije osnivanja trgovačkog društva doveli su do nekoliko sudskih procesa koji su imali najveći utjecaj na naknadna događanja na sceni prava društava u Europskoj uniji.¹³

U predmetu Centros Ltd. protiv Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (1999.)¹⁴ Europski sud pravde presudio je da tvrtka registrirana u jednoj državi članici EU-a može poslovati u drugoj državi članici bez potrebe da ondje osniva podružnicu ili podružnicu.

U predmetu Überseering BV protiv nordijske građevinske tvrtke Baumanagement GmbH (2002.)¹⁵ Europski sud pravde smatrao je da tvrtka osnovana u jednoj europskoj državi članici ima pravo prenijeti svoj registrirano sjedište u drugu državu članicu i tamo nastaviti poslovati.

U predmetu Inspire Art Ltd. protiv Povjerenika za poreze i carine Njezina Veličanstva (2008.)¹⁶ donesena je presuda da se tvrtki iz Ujedinjenog Kraljevstva koja posluje isključivo u Nizozemskoj ne mogu uskratiti određene porezne olakšice jer nema fizičku prisutnost u

---

13 Op. Cit. 10.

14 Case C-212/97 Centros Ltd v. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen [1999] ECR I-1459.

15 Case C-208/00 Überseering BV v. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH [2002] ECR I-9919.

16 Case C-167/01 Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd [2003] ECR I-10155.

Ujedinjenom Kraljevstvu.

Slično kao u predmetu *Überseering BV*, predmet *Cartesio Oktató és Szolgálató bt.* protiv Mađarske (2008.)¹⁷ konačnom presudom je utvrdio kako mađarska tvrtka ima pravo prenijeti svoje registrirano sjedište u drugu državu članicu EU-a i tamo nastaviti poslovanje bez gubitka pravne osobnosti.

U posljednjem takvom slučaju, predmetu *Polbud Wykonawstwo sp. z o.o.* protiv Poljske (2017.)¹⁸ Europski sud pravde presudio je da tvrtka osnovana u jednoj državi članici EU-a ima pravo prenijeti svoje registrirano sjedište u drugu državu članicu bez potrebe da prekine svoje poslovanje u izvornoj državi članici.

5. POSLOVNI NASTAN U BOSNI I HERCEGOVINI

U Bosni i Hercegovini sloboda poslovnog nastana temeljno je pravo zajamčeno i pravom Europske unije i Ustavom Bosne i Hercegovine. Omogućuje pojedincima i tvrtkama da pokrenu i vode posao u zemlji koja nije njihova matična zemlja. Pravni temelj slobode poslovnog nastana je prethodno objašnjen.

U Bosni i Hercegovini pravo na slobodu poslovnog nastana zaštićeno je člankom 2. Ustava Bosne i Hercegovine i Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju između EU i Bosne i Hercegovine, koji je stupio na snagu 2015. godine.

Prema ovom sporazumu, Bosna i Hercegovina obvezala se usvojiti i implementirati niz standarda Europske unije, uključujući i one koji se odnose na slobodu poslovnog nastana. To uključuje ukidanje svih diskriminatorskih mjera i osiguranje da strana trgovačka društva ne podliježu dodatnim administrativnim ili regulatornim opterećenjima prilikom osnivanja poslovanja u Bosni i Hercegovini.

U smislu zakonodavnog okvira slobode poslovnog nastana u Bosni i Hercegovini, jamče ga i europsko pravo i Ustav Bosne i Hercegovine, a kako je prethodno istaknuto Bosna i Hercegovina je također opredijeljena za usvajanje i implementaciju europskog standarda u ovom segmentu i kroz Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

---

17 Case C-210/06, *Cartesio Oktató és Szolgálató bt.* [2008] ECR I-09641.

18 Case C-106/16 *Polbud - Wykonawstwo sp. z o.o.* u stečaju

Bosna i Hercegovina je u prosincu 2022. godine stekla status države kandidatkinje te je njen zakonodavni okvir na tragu usklađivanja s pravnom stečevinom Europske unije te u pojedinim dijelovima još postoji prostor za poboljšanje. Ipak, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) uključuje i odredbe o liberalizaciji trgovine robama i uslugama, kao i o slobodi poslovnog nastana.

Bosna i Hercegovina usvojila je niz zakona i propisa koji imaju za cilj poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje stranih ulaganja, kao što su Zakon o stranim ulaganjima¹⁹ i Zakon o javno-privatnom partnerstvu.

Nadalje, bosanskohercegovačka trgovačka društva koje žele poslovati u zemljama članicama Europske unije podliježu europskim propisima i standardima o slobodi poslovnog nastana, te drugim aspektima poslovnog prava kao što su pravo konkurencije, zaštita potrošača i zaštita podataka.

U Bosni i Hercegovini sloboda poslovnog nastana regulirana je Zakonom o privrednim društvima²⁰, koji uređuje osnivanje, poslovanje i upravljanje trgovačkim društvima. Zakon predviđa različite oblike poslovnih organizacija, uključujući društva s ograničenom odgovornošću, dionička društva i ortaštva.

Stranim tvrtkama i pojedincima dopušteno je osnivanje i vođenje poslova u Bosni i Hercegovini, pod određenim uvjetima i zahtjevima. Na primjer, strane tvrtke moraju se registrirati kod lokalnog trgovačkog suda i dobiti poslovni registarski broj, kao i ispuniti različite zakonske i regulatorne zahtjeve.

Osim toga, Bosna i Hercegovina ima bilateralne ugovore o ulaganjima s nizom zemalja koji pružaju dodatnu zaštitu stranim ulagačima. Ovi ugovori općenito uključuju odredbe o zaštiti ulaganja, slobodnom prijenosu sredstava i mehanizmima za rješavanje sporova što je ključno za uspješno prekogranično poslovanje i međunarodnu trgovinu.

Na međunarodnu trgovinu Bosne i Hercegovine utjecala je složena politička struktura zemlje, ekonomski izazovi i slaba infrastruktura.

---

19 Zakon o stranim ulaganjima „Službene novine Federacije BiH“ broj 61/01, 50/03 i 77/15.

20 Zakon o privrednim društvima “Službene novine Federacije BiH“, broj: 81/15

tura. Glavni trgovinski partneri zemlje su zemlje članice Europske unije, posebice Njemačka, Italija i susjedne Hrvatska i Srbija.

Glavni izvozni artikli Bosne i Hercegovine su metali, drvo i proizvodi od drveta, te tekstil, dok su glavni uvozni proizvodi strojevi i oprema, hrana i kemikalije. Trgovinski deficit zemlje raste posljednjih godina, odražavajući ograničen proizvodni kapacitet zemlje i ovisnost o uvozu.

Bosna i Hercegovina je članica Srednjoeuropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA), koji uključuje Albaniju, Kosovo, Crnu Goru, Sjevernu Makedoniju, Srbiju i Moldaviju, a za cilj ima promicati regionalnu gospodarsku integraciju i olakšati trgovinu između svojih članica. Osim toga, Bosna i Hercegovina je potpisala i već spomenuti Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom, čiji je cilj promicanje gospodarske i političke suradnje dviju strana.

Međutim, zemlja se suočava s nizom izazova u pogledu trgovine. Kako bi prevladala ove izazove i poboljšala svoju međunarodnu trgovinu, Bosna i Hercegovina mora dati prioritet reformama usmjerenim na poboljšanje infrastrukture, smanjenje korupcije i pojednostavljenje propisa i procedura vezanih za trgovinu i ulaganja.

U samom procesu integracije u Europsku uniju, Bosna i Hercegovina je donijela niz zakona i propisa koji imaju za cilj uskladiti svoj pravni okvir s europskim pravnim okvirom. Jedno od ključnih područja fokusa bilo je usklađivanje zakona koji reguliraju trgovačka društva s načelom slobode poslovnog nastana u Europskoj uniji. Dodatnu otežavajuću okolnost imaju i posebna reguliranost istog područja u Republici Srpskoj. U tom procesu integracije ključni su bili i još uvijek igraju ključnu ulogu Ministarstvo za evropske integracije i međunarodnu saradnju i Resor za evropske integracije. U tom smislu, *Resor za evropske integracije* koordinira aktivnosti republičkih organa uprave i drugih institucija Republike Srpske u procesu pridruživanja i pristupanja Bosne i Hercegovine EU i pruža podršku u svim pitanjima koja se tiču ovog procesa.²¹

---

21 https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/meoi/resevoint/2_uskl_zak/Pages/default.aspx (9.1.2023.)

6. UTJECAJ DIGITALIZACIJE NA PRAVO DRUŠTAVA I SLOBODU POSLOVNOG NASTANA

Digitalizacija sve više utječe na pravo trgovačkih društava ne samo u Europskoj uniji, nego i na globalnoj razini, i to na način da se nove digitalne tehnologije i alati usvajaju kako bi se pojednostavili različiti pravni postupci.

Jedno od ključnih područja na koje digitalizacija ima utjecaj je registracija i upravljanje rada trgovačkog društva. Mnoge zemlje članice Europske unije uvele su sustave registracije na daljinu koji omogućuju brzo uspostavljanje i upravljanje trgovačkim društvom u potpunosti online, bez potrebe za papirnatim dokumentima ili fizičkim sastancima.²² Ovi sustavi obično koriste digitalne potpise i mehanizme provjere autentičnosti kako bi osigurali autentičnost i sigurnost procesa registracije.

Još jedno područje na koje digitalizacija ima utjecaj je svakako komunikacija i povjerenje poduzetnika u smislu registra društava na europskoj razini. Nadalje, digitalne tehnologije kao što su internetski forumi i elektronički sustavi glasovanja koriste se za olakšavanje komunikacije dioničara i donošenja odluka, što tvrtkama olakšava suradnju sa svojim dioničarima i dioničarima da sudjeluju u upravljanju tvrtkom.

Digitalizacija također utječe na način na koji tvrtke pohranjuju i dijele svoje podatke. Računarstvo u oblaku i druge tehnologije digitalne pohrane sve se više koriste za pohranu i upravljanje podacima tvrtke, omogućujući veću dostupnost i fleksibilnost u načinu na koji se podacima pristupa i dijeli.

Europska unija također radi na nizu inicijativa čiji je cilj daljnje promicanje digitalizacije u pravu trgovačkih društava. Na primjer, Europska komisija predložila je novu strategiju jedinstvenog digitalnog tržišta koja uključuje mjere za promicanje prekograničnih digitalnih usluga i pojednostavljenje online registracije poslovanja i usklađenosti.

---

22 Jedan od primjera je i Republika Hrvatska koja je nizom izmjena i dopuna Zakona o trgovačkim društvima u potpunosti pojednostavila osnivanje trgovačkog društva.

Općenito, digitalizacija ima značajan utjecaj na zakonodavni okvir trgovačkih društava u Europskoj uniji, a s novim tehnologijama i alatima koji se uvode posebno se racionaliziraju i pojednostavljaju različiti pravni postupci te promiče veća dostupnosti i transparentnost u upravljanju tvrtkama.

7. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Odredbe Ugovora o funkcioniranju Europske unije jamče građanima i poduzetnicima temeljne slobode koje osiguravaju nesmetano funkcioniranje jedinstvenog unutarnjeg tržišta. Sloboda poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga dio su tih temeljnih sloboda i ključne za mobilnost poslovnih subjekata i stručnjaka unutar Europske unije te pošteno tržišno natjecanje.

Bosna i Hercegovina je od 2003. godine prepoznata kao potencijalni kandidat za članstvo u EU, ali je njen napredak prema integraciji u EU bio spor zbog niza političkih, ekonomskih i društvenih izazova.

Kako bi napredovala prema članstvu u EU, Bosna i Hercegovina mora ispuniti niz uvjeta poznatih kao “kopenhaški kriteriji”. To uključuje postizanje stabilnosti institucija, funkcioniranje tržišnog gospodarstva i sposobnost usvajanja i provedbe zakona i standarda EU-a.

Jedan od najvećih izazova s kojima se Bosna i Hercegovina suočila na svom putu ka članstvu u EU je složena politička struktura zemlje, koja se sastoji od entiteta svakim sa svojim institucijama i tijelima upravljanja. To zemlji otežava kohezivno djelovanje i brzo donošenje odluka.

Unatoč svim izazovima, Bosna i Hercegovina je proteklih godina postigla određeni napredak prema integraciji u Europsku uniju. Država je 2015. predala zahtjev za članstvo u EU, a 2016. EU je odobrila novu strategiju za Bosnu i Hercegovinu koja daje prioritet reformama u područjima kao što su vladavina prava, javna uprava i gospodarsko upravljanje te je u prosincu 2022. godine i službeno dobila status zemlje kandidatkinje.

Međutim, iako se može činiti kako je tempo napretka spor, ostaje za vidjeti kada će Bosna i Hercegovina ispuniti sve potrebne uvjete za članstvo u Europskoj uniji i postati dio globalnog konkurenta pod jednakim uvjetima kao i sve države članice.

LITERATURA:

1. Babić, Davor (2006) *Sloboda kretanja trgovačkih društava u Europskoj uniji*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 56, Posebni broj, 225-251.
2. Babić, Davor; Petrović, Siniša (2002) *Priznanje stranih trgovačkih društava u Europskoj uniji nakon presude Suda EZ-a u predmetu Centros // Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 52, 2; 349-384.
3. Barbić, J. (2008). *Pravo društava*, Knjiga prva, Opći dio. Zagreb: Organizator.
4. Benyon, Frank 2016 *Freedom of establishment* Patterson D., Sodersten, A. (ur.), *A companion to European Union law and international law*, Malden : John Wiley & Sons, 217-228.
5. Bodiroga - Vukobrat, N., Pošćić, A. i Martinović, A. (2019). *Izazovi liberalizacije tržišta usluga - pet godina članstva u Europskoj uniji*. Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, X (1), 1-24. <https://doi.org/10.32984/gapzh.10.1.1>
6. Fabris, Daniele (2019) *European Companies' 'Mutilated Freedom'*. *From the Freedom of Establishment to the Right of Cross-Border Conversion*, *European Company Law*, Vol. 16 (4), 106-113
7. Gongeta, S. (2014). Promjene regulatornog okvira njemačkog društva s ograničenom odgovornošću kao posljedica regulatorne konkurencije u području prava društava među državama članicama Europske unije. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 35 (2), 819 - 849.
8. Gongeta, S. (2022) *Reforme prava društava – „race to the top“ ili „race to the bottom“ u regulatornom natjecanju?*, *Europski realiteti 2022*, Osijek
9. Horak, H., Dumančić, K., Šafranko, Z., (2017.) *Sloboda poslovnog nastana trgovačkih društava u pravu Europske unije*, 2. izd., Ekonomski fakultet Zagreb, Zagreb
10. Mucha, A., & Oplustil, K. (2018). *Redefining the Freedom of Establishment under EU Law as the Freedom to Choose the Applicable Company Law: A Discussion after the Judgment of the Court*

- of Justice (Grand Chamber) of 25 October 2017 in Case C-106/16, Polbud. European Company and Financial Law Review, 15(2), 270–307. <https://doi.org/10.1515/ecfr-2018-0010>*
11. Rodin, Siniša, Čapeta, Tamara (2011) *Osnove prava Europske unije*, Narodne novine, Zagreb
  12. Sjäfjellm B. (2021) Reforming EU Company Law to Secure the Future of European Business, *European Company and Financial Law Review*, Vol. 18 (2021), issue 2, 190–217. DOI: <https://doi.org/10.1515/ecfr-2021-0009>
  13. Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena verzija iz 2016.), SL C 202, 7. 6. 2016.
  14. Case 81/87 the Queen v H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust plc. [1988] ECR 5483.
  15. Case C-212/97 Centros Ltd v. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen [1999] ECR I-1459.
  16. Case C-208/00 Überseering BV v. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH [2002] ECR I-9919.
  17. Case C-167/01 Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd [2003] ECR I-10155.
  18. Case C-411/03 SEVIC Systems A.G. [2005] ECR I-10805.
  19. Case C-210/06, Cartesio Oktató és Szolgáltató bt. [2008] ECR I-09641.
  20. Case C-371/10 National Grid Indus BV v Inspecteur van de Belastingdienst Rijnmond/ kantoor Rotterdam [2011] ECR I-12273.
  21. Case C-378/10 Vale Építési kft. [2012] EU:C:2012:440.
  22. Case C-594/14 Simona Kornhaas v. Thomas Dithmar [2015] EU:C:2015:806.
  23. Direktiva 2006/123/EZ europskog Parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu SL L 376/36, 27.12.2006.
  24. Direktiva (EU) 2018/957 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. lipnja 2018. o izmjeni Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga SL L 173/16, 9.7.2018.

25. Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) SL L 178, 17.7.2000,
26. Direktiva 2005/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. rujna 2005. o priznavanju stručnih kvalifikacija Tekst značajan za EGP SL L 255, 30.9.2005.
27. Zakon o stranim ulaganjima „Službene novine Federacije BiH” broj 61/01, 50/03 i 77/15.
28. Zakon o privrednim društvima “Službene novine Federacije BiH” broj 81/15
29. https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/meoi/resevoint/2_uskl_zak/Pages/default.aspx (9.1.2023.)

HARMONIZATION OF THE LEGISLATIVE FRAMEWORK OF BOSNIA AND HERZEGOVINA WITH THE ACQUIS COMMUNAUTAIRE AND FREEDOM OF ESTABLISHMENT

Sanja Gongeta, Assistant Professor
University of Applied Sciences "Lavoslav Ružička" in Vukovar, Croatia
e-mail: sanja.gongeta@vevu.hr

Vedran Gongeta, MA
Ministry of Internal Affairs of the Republic of Croatia
e-mail: vgongeta@gmail.com

Abstract

Freedom of establishment is one of the fundamental freedoms guaranteed by the Treaty on the Functioning of the European Union. It ensures the free movement of business entities and experts within the single market of the European Union. The recent changes to the European legislative framework, which ensure the implementation of this fundamental freedom in the European Union, adequately responded to the challenges posed to the European legislator by the digital revolution and the Covid pandemic. The aim of the paper is to determine how much the legislator in Bosnia and Herzegovina follows European trends in the modernization of the legal framework of commercial (business) companies, with special emphasis on the elements of freedom of business establishment.

Key words: *freedom of business establishment; legal acquis; European Union; Bosnia and Herzegovina*